

ÂSİM el-AHVEL

(عاصم الأحول)

Ebû Abdîrrahmân Âsım b. Süleymân
el-Ahvel el-Basrî
(ö. 142/759)

Muhaddis tâbiî.

Doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. el-Ahvel veya Âsımü'l-Ahvel lakabıyla tanınır. Bu gibi lakapların genellikle kişilerin fizyonomik kusurları yüzünden verildiği dikkate alınırsa Âsım'ın gözleminin şaşı olduğu söylenebilir.

Âsım el-Ahvel, sahâbî Enes b. Mâlik ve Abdullah b. Sercis'ten hadis almakla birlikte yaptığı rivayetler esas itibarıyla tâbiînin büyüklerindedir. Zehebî, Âsım'a dördüncü tabaka ricâli arasında yer verir. İbrâhim en-Nehâî, Hasan-ı Basrî, Saîd b. Cübeyr ve Mücâhid hadis rivayet ettiği tâbiîlerin en tanınmış olanlarıdır. Kendisinden de Şu'be, Ma'mer b. Râsîd, Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Abdullah b. Mübârek gibi meşhur muhaddisler rivayette bulunmuşlardır. Önceleleri Küfe çarşısında muhtesib*lik yapmış, daha sonra ise Abbâsîler'in ilk yıllarında Ebû Ca'fer el-Mansûr devrinde Medâin'de kadılık görevinde bulunmuştur. Onun Medâin muhtesibi olduğu da söylenmektedir.

Ancak tabakat kitaplarına göre Âsım el-Ahvel daha çok hadis ilmi ve rivayetiyle meşhur olmuş, bu ilimde çoğunluğun görüşüne göre hâfız*lık derecesine yükselmiştir. Süfyân es-Sevri Âsım'ı tanıdığı dört büyük hadis hâfızından biri olarak göstermektedir. Yahyâ el-Kattân'ın kendisini hadiste zayıf görmesine karşılık Ahmed b. Hanbel, İbn Maîn, Ebû Zür'a ve Ali b. Medînî gibi âlimler onun sika* olduğuna hükmetmişlerdir. Rivayet ettiği hadislerin başta *Kütüb-i Sitte* olmak üzere hemen hemen bütün muteber hadis kitaplarında yer alması da Âsım'ın hadis ilmindeki güvenilir yerini teyit etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 256, 319; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VI, 485; *el-Cerh ve't-ta'dil*, VI, 343-344; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XII, 243-247; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, II, 350; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 149, 150; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, VI, 13-15; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 42-43; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 64.



MÜCTEBA UĞUR

ÂSİM b. ALİ

(عاصم بن علی)

Ebû'l-Hüseyn (Ebû'l-Hasen)
Âsım b. Ali b. Âsım el-Vâsıtî et-Teymî
(ö. 221/836)

Hadis hâfızı.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. En çok faydalandığı hocası Şu'be b. Haccâc başta olmak üzere babası Ali b. Âsım, İkrime b. Ammâr, İbn Ebû Zî'b ve Leys b. Sa'd gibi muhaddislerden hadis okudu. Kendisine de Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Ebû Hâtim er-Râzî, İbrâhim el-Harbî gibi şöhretli muhaddisler talebelik etti. Babasından başka amcası Osman b. Âsım, diğer amcasının oğlu Ömer b. Affân b. Âsım ve kendi kardeşi Hasan b. Ali de hadis rivayetiyle meşgul oldukları için hadis tahsiline elverişli bir ortamda yetişti. Babasının rivayetleri bir hayli tenkide uğradığı halde, başta Ahmed b. Hanbel olmak üzere münekkitler onun rivayetlerini babasınınkilerden daha az hatalı bulmuşlardır. Her ne kadar Yahyâ b. Maîn'in onun hakkında "yalancı oğlu yalancı" dediği nakledilmekte ise de öte yandan, "Âsım insanların efendisidir; zira hadis meclisinde 30.000 talebesi var" diye onu övdüğüne dair de rivayetler mevcuttur. Müsamahasız tenkitçilerden olan İbn Adî bile Âsım aleyhindeki rivayetleri sayıp döktükten sonra, hocası Şu'be'den sadece onun naklettiği üç hadis dışındaki rivayetlerinde herhangi bir mahzur görmediğini söylemiştir. Ahmed b. Hanbel, Ebû Hâtim er-Râzî ve İclî onun hadislerinin sahih, kendisinin de doğru sözlü ve güvenilir bir muhaddis olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim Buhârî yedi hadisini *Câmi'u's-şâhîh*'ine almış, ayrıca Ebû Dâvûd ile İbn Mâce de bazı hadislerine sünenlerinde yer vermişlerdir. Âsım b. Ali Bağdat'ta Rusâfe Camii'nde hadis okutmaya başladığı zaman çevresinde büyük kalabalıklar oluştu. Cami talebelerine ve cemaatine kâfi gelmeyince dersler çevredeki geniş hurma bahçelerinde devam etti. Onu dinleyenlerin sayısı Halife Mu'tasım'ın emri üzerine tesbit edilmeye çalışılmış ve bu topluluğun 120.000 (Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IX, 263) veya 160.000 (İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, II, 166) kişi olduğu tahmin edilmiştir.

O devirde müslümanların büyük sıkıntıları çekmesine sebep olan mihne* olayında âlimlere yapılan işkenceler Âsım

b. Ali'yi çok öfkelenirmiş, halifenin bu tutumunun zulüm olduğunu açıkça söylemiştir. Hatta bir ara, "Benimle şu adamın (halifenin) yanına gidip bu meseleyi konuşacak kimse yok mu?" diye etrafındakiilere sormuş, fakat hiç kimse onunla saraya gitmeye cesaret edememiştir. Bu sıralarda Âsım'ın Vâsıt'ta bulunan iki kızından gelen bir mektup çocuklarının da kendisi gibi cesur olduğunu göstermektedir. Mektuplarında, Ahmed b. Hanbel'in "Kur'an mahlûktur" demeye zorlandığını ve hatta bu sebeple kamçılandığını haber aldıklarını söyleyen kızları, babalarının ölüm haberini almayı onun halifeye boyun eğdiğini duymaya tercih edeceklerini yazmaktaydılar.

Âsım b. Ali, 15 Receb 221 (4 Temmuz 836) Pazartesi günü Vâsıt'ta vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 316; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VI, 491-492; *el-Cerh ve't-ta'dil*, VI, 348; İbn Adî, *el-Kâmil*, V, 1875-1876; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XII, 247-250; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IX, 262-265; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 397-398; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl*, II, 354-355; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, II, 166; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 49-51.



M. YAŞAR KANDEMİR

ÂSİM b. BEHDELE

(عاصم بن بهدلة)

Ebû Bekr Âsım b. Ebi'n-Necîd
Behdele el-Esedî el-Kûfî
(ö. 127/745)

Yedi kıraat imamından biri, tâbiî.

Muâviye döneminde (661-680) Küfe'de doğdu ve hayatını burada geçirdi. Esed b. Huzeyme kabilesinin kollarından olan Cezîme (Cüzeyme) oğullarının mevlâ* sı olduğu için el-Kûfî nisbesiyle birlikte el-Esedî diye de anılır. Babasının adının Behdele değil Abd (veya Abdullah), Behdele'nin ise annesinin adı olduğu ileri sürülmüşse de Zehebî bunun doğru olmadığını söyler (*A'lâmü'n-nübelâ*, V, 256). Âmâ olan Âsım'ın gözlerini ne zaman kaybettiği bilinmemektedir. Gençlik yıllarında muhtemelen buğday ticareti veya ölümlere ilâç ve güzel koku sürme işiyle meşgul olduğu için "hannât" olarak tanındığına göre (Enderâbî, s. 96) anadan doğma kör olmadığı anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber'le görüştükleri bilinen Hâris b. Hassân el-Bekrî ile Ebû Rimse Rifâa b. Yesribî'ye küçük yaşta iken yetişmiş ve bundan dolayı tâbiilerden sayılmıştır.

Âsım kıraat ilmi sahasında temayüz etti; çok güzel sesi ve tilâvetiyle dikkati çekti. Hz. Osman'ın Küfe'ye gönderdiği resmî mushafa göre Kur'an öğretmekle görevlendirilen Ebû Abdurrahman es-Sülemî'den Ali b. Ebû Tâlib'in kıraatını aldı. Zir b. Hubeys el-Esedî'den de İbn Mes'ûd'un kıraatını öğrendi. Yine bu iki hocasından ve Ebû Vâil, Mus'ab b. Sa'd b. Ebû Vakkâs gibi tâbiî neslinin ileri gelenlerinden hadis rivayet etti. Kendisinden de hocaları arasında yer alan Atâ b. Ebû Rebâh ve Ebû Sâlih es-Semmân başta olmak üzere Süleyman et-Teymî, Ebû Amr b. Alâ', Süfyân es-Sevrî, Süfyân b. Uyeyne, Ebû Bekir Şu'be b. Ayyâs ve daha birçok âlim rivayette bulundu.

Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin vefatı üzerine kıraat hocası olarak onun yerini aldı. Ebû Bekir Şu'be b. Ayyâs, Hafs b. Süleyman, Süleyman el-A'meş, Halîl b. Ahmed, kırâat-ı seb'a imamlarından olan Ebû Amr b. Alâ' ve Hamza ez-Zeyyât kendisinden bu ilimde faydalandı. İbn Hacer el-Heytemî, Ebû Hanîfe'nin de kıraat ilmini Âsım'dan öğrendiğini zikreder (*el-Hayrâtü'l-hisân*, s. 89). Ebû Bekir b. Ayyâs'ın bir rivayetinde yer alan, "Okutma işine -alışverişlerini aksatmamak için- çarşı esnafından başladılar" (bk. İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, I, 347; a.mlf., *Müncidü'l-mukri'în*, s. 8) ifadesinden de anlaşılacağı üzere kalabalık bir talebe topluluğu ders almak üzere çevresinde toplanıyor, sırasının gelmesini bekliyordu. Bu talebeleri arasında üvey oğlu Hafs ile Ebû Bekir Şu'be, Âsım'ın kıraatinin ebedileşmesinde farklı bir mazhariyete erdiler. Âsım kıraatı denince önce bu iki talebesi hatırlanır oldu. Bunun sebebi, İbn Mücâhid'in (ö. 324/936) *Kitâbü's-Seb'a*'sında Âsım'ın kıraatıyla ilgili tesbitlerde diğer bazı râvilerle birlikte bilhassa bu ikisinin rivayetlerine dayanılması, daha sonra gerek kırâat-ı seb'a gerekse aşere* konusunda telif edilen kaynaklarda da tercihin bu iki râviye inhisar ettirmesidir. Ebû Abdurrahman es-Sülemî'den öğrendiği kıraatı Hafs'a, Zir b. Hubeys'ten öğrendiğini de Ebû Bekir Şu'be'ye öğrettiği bizzat Âsım'dan rivayet edilmiştir.

İbn Mücâhid, Âsım kıraatinin Küfeliler'ce pek tercih edilmediğini, bu çevrede daha çok Hamza b. Habîb ez-Zeyyât'ın kıraatinin yaygın olduğunu belirtmekte, sebep olarak, Ebû Bekir Şu'be istisnâ edilecek olursa Âsım'dan bütünü

incelikleriyle bu kıraatı öğrenenlerin çok olmadığını ve bu konuda Ebû Bekir Şu'be dışında kimseye güvenmediklerini, bunun sonucunda da Küfe'de Âsım kıraatında az insan yetiştiğini zikretmekte ise de (*Kitâbü's-Seb'a*, s. 71) 500 (1106) yılından sonra vefat eden Ahmed el-Enderbâbî farklı görüş ileri sürerek Küfeliler'in onun kıraatını benimsediklerini, tâbiî neslinden sonra gelenlerin de kendi zamanına kadar onun kıraatine uydıklarını belirtmektedir (*Kırâ'âtü'l-kurrâ'î'l-ma'rûfîn*, s. 95). İbn Mücâhid'e kadar çevresini pek fazla genişletemeyen Âsım kıraatı, özellikle Hafs'ın rivayetiyle -belki de İbn Mücâhid'in ölümünü takip eden yıllardan itibaren- Küfe'nin ve hatta Ortadoğu'nun sınırlarını aşmış, nihayet XX. yüzyıl müslümanlarının yaklaşık yüzde doksanının tercih ettiği bir okuyuş tarzı olmuştur. Bunun sebebi, Âsım kıraatinin senedindeki sağlamlık yanında Hafs'ın rivayetindeki sadeliği, Kur'an'da birkaç kelime istisna edilecek olursa (Furkân süresinin 69. âyetinde zamiri medle okunan *فِي*, Kıyâme süresinin 27. âyetinde idgamsız okunan *مَرَات* ve Mutaffifin süresinin 14. âyetinde yine idgamsız okunan *مَرَات* misallerinde olduğu gibi) kaide dışı okuyuşların bulunmaması, gerek buna bağlı olarak gerekse **beyne beyne***, **ihtilâs*** ve sadece birer istisnaları bulunan (bk. Hüd 11/41; Yûsuf 12/11; Fussilet 41/44) imâle, işmam ve teshîl gibi bazı mahallî şive ve lehçelerden kaynaklanan, özellikle Arap olmayanların uygulamada zorluk çekecekleri unsurların yer almasıdır.

Âsım'ın kıraattaki tartışmasız güvenilirliğine karşılık hadisteki yeri hakkında değişik değerlendirmeler mevcuttur. Ebû Zür'a ve Ahmed b. Hanbel onu **sika*** kabul ederken Ebû Hâtim **sadûk*** olarak nitelendirmiş, hadisle ilgili ezberlerinin yetersizliğine ve ayrıca sika olmasına rağmen hadiste fazlaca hata yaptığına işaret edenler olmuştur (bk. Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, II, 358; a.mlf., *A'lamü'n-nübelâ'*, V, 260). Bununla birlikte rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almıştır. Ancak Buhârî ve Müslim, Âsım'ın rivayetlerine **mütâbaat*** yoluyla yer vermişlerdir. Kaynakların ittifakla dildeki fesahatine işaret ettikleri Âsım, bazı sûrelerin başlarında yer alan *ظَهَّ كَهَيْفَ خَمَّ*, *مِثْلًا* gibi huruf-ı mukattaayı müstakil birer âyet olarak kabul etmemiş, bu anlayışı ise Kur'an'daki âyet sayısının tesbitinde Küfeliler'in değişik sonuca ulaşmalarının sebepleri arasında zikredilmiştir.

Âsım 127 (745) yılının sonlarında Küfe'de vefat etti. Şam'da vefat ettiği ve vefatının 120, 128 ve 129 yıllarında olduğu da ileri sürülmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VI, 320-321; Halîfe b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), I, 369; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VI, 487; İbn Kuteybe, *el-Ma'arif* (Ukkâşe), s. 530; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 31; İbn Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a fi'l-kurrâ'ât*, (nşr. Şevki Dayf), Kahire 1972, s. 70-71, 94-97; *el-Cerh ve't-ta'dil*, VI, 340-341; Ebû Amr ed-Dânî, *et-Teysîr* (nşr. Otto Pretzl), İstanbul 1930, s. 6; Enderâbî, *Kırâ'âtü'l-kurrâ'î'l-ma'rûfîn* (nşr. Ahmed Nasîf el-Cenâbî), Beyrut 1405/1985, s. 95-108; İbnü'l-Bâziş, *Kitâbü'l-İknâc* (nşr. Abdülmecîd Katâmîş), Dimaşk 1403, I, 115-117; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 9; Zehbî, *A'lamü'n-nübelâ'*, V, 256-261; a.mlf., *Ma'rife-tü'l-kurrâ'* (Beşâr), I, 88-94; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl*, II, 357-358; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, I, 346-349; a.mlf., *en-Neşr*, I, 146-156; a.mlf., *Müncidü'l-mukri'în*, Kahire 1350, s. 8; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 38-40; İbn Hacer el-Heytemî, *el-Hayrâtü'l-hisân* (nşr. Halîl el-Meys), Beyrut 1403/1983, s. 89; Sezgin, *GAS*, I, 13; Hatice Ahmed Müftî, *Naḥvü'l-kurrâ'î'l-Küfiyyîn*, Mekke 1406/1985, s. 69-70, 258-259, 282; Ömer Aköz, "Âsım", *İTA*, I, 556-558; A. Jeffery, "Âsım", *EJ*² (İng.), I, 706-707.



MEHMET ALI SARI

ÂSİM BEY, Giriftzen

(1851-1929)

Türk bestekârı ve neyzen.

Bir ney cinsi olan girift üflemede devrinin en başarılı icracısı olduğu için Giriftzen lakabıyla tanınmış olan Âsım Bey, Yenişehir-i Fenâr'da (bugün Yunanistan'da Larissa şehri) doğdu. Babası Muhzırzâde Ali Efendi'dir. Küçük yaşta müsikiye ilgi duyarak Yenişehir Mevlevîhanesi'ne devam etmeye başladı. Sesinin güzelliği ve müsikiye olan kabiliyeti sebebiyle kısa zamanda dikkati çekti. On üç yaşında **mutrib***e çıktı. Üç dört ay sonra



Giriftzen
Âsım Bey